

***Rządowy program pomocy uczniom w 2007 r.
„Dofinansowanie zakupu podręczników dla dzieci rozpoczynających roczne
przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I-III szkoły podstawowej
i w klasach I-III ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia oraz
dofinansowanie zakupu jednolitego stroju dla uczniów szkół podstawowych
i gimnazjów”***

I. Wstęp

W Polsce od kilku lat realizowane są działania, których celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, rozwój usług społecznych dla uczniów sprzyjających podnoszeniu poziomu edukacji oraz dostępności do wyższych poziomów kształcenia. Można zaobserwować działania, które służą poszerzeniu edukacji przedszkolnej, podniesieniu poziomu nauczania, objęciu uczniów opieką pozalekcyjną, rozwojowi systemu zajęć pozalekcyjnych, pozaszkolnych i środowiskowych.

Istnieje wiele czynników mających wpływ na osiągnięcia szkolne uczniów, w tym:

- 1) przyczyny tkwiące w treści i organizacji procesu nauczania, czyli przyczyny dydaktyczne,
- 2) przyczyny społeczno-środowiskowe, określające warunki procesu uczenia się i nauczania,
- 3) przyczyny tkwiące w samym uczniu, tj. jego cechy fizyczne i psychiczne.

Wśród elementów środowiska domowego wpływających na postępy uczniów należy wymienić:

- 1) sytuację materialną wyznaczoną przez dochody rodziców, warunki mieszkaniowe, udział dzieci w pracach zarobkowych i domowych,
- 2) sytuację społeczną, o której decyduje wykształcenie i zawód rodziców, pozycja ucznia w rodzinie,
- 3) atmosferę kulturalną i wychowawczą panującą w domu.

Wiele problemów, na które uczniowie napotykają w trakcie nauki szkolnej wynika z sytuacji materialnej ich rodzin.

Znaczna część gospodarstw domowych odczuwa konieczność korzystania z różnych form pomocy, zarówno materialnej, jak i w formie różnego rodzaju usług. Zdecydowanie najbardziej gospodarstwom domowym potrzebna jest pomoc finansowa. Konieczność korzystania z pomocy finansowej deklarowana jest od kilku ostatnich lat, przez ponad 1/3 ogółu gospodarstw domowych. Nieco częściej niż w mieście potrzebę korzystania z pomocy finansowej deklarują rodziny mieszkające na wsi. Konieczność korzystania z pomocy rzeczowej odczuwa ponad 16% gospodarstw domowych.

Porównywanie danych GUS dotyczących osób w wieku 7 – 19 lat, żyjących w rodzinach o dochodach poniżej granicy ubóstwa, z liczbą dzieci korzystających z pomocy materialnej, wskazuje na znaczny obszar niezaspokojonych potrzeb. Bariera finansowa nabiera szczególnego znaczenia w przypadku dzieci realizujących roczne przygotowanie przedszkolne oraz uczniów klas I-III szkół podstawowych, gdzie brak odpowiedniego wyposażenia szkolnego wpływa negatywnie na proces uspołecznienia, zaburza relacje dziecka z rówieśnikami oraz ogranicza motywację do nauki, a także obniża aktywność poznawczą i społeczną.

Biorąc pod uwagę wprowadzenie w szkołach podstawowych i gimnazjach obowiązku noszenia przez uczniów jednolitego stroju, co ma znaczenie wychowawcze, ma przyczynić się do budzenia wśród uczniów poczucia wspólnoty, równości, solidarności, a także stanowić element kształtowania przez szkołę własnej tradycji oraz korzystnie wpływać na niwelowanie widocznych różnic materialnych w szkolnym ubiorze uczniów, umożliwiając jednocześnie wyeliminowanie w szkołach obecności osób niepożądanych. Rząd uważa za konieczne wsparcie tych rodzin uczniów, dla których zakup jednolitego stroju może okazać się zbyt dużym wydatkiem zmniejszającym budżet domowy, co także może spowodować negatywne nastawienie do jego zakupu. Wprowadzenie mocą ustawy z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 80, poz. 542) obowiązku noszenia jednolitego stroju przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, który wejdzie w życie z dniem 1 września 2007 r., wskazuje na potrzebę przygotowania działań osłonowych dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji materialnej.

Inwestowanie w edukację jest najlepszą i najbardziej skuteczną formą pomocy umożliwiającą dzieciom i młodzieży wyrwanie się z kręgu ubóstwa. Rząd dostrzega konieczność podejmowania działań adresowanych do dzieci i młodzieży, których celem jest skuteczne wspieranie procesu edukacji, umożliwienie jak najszerszego dostępu do edukacji na najwyższym poziomie, eliminowanie zjawiska wypadania z systemu szkolnego lub ograniczania aspiracji edukacyjnych z powodu złej sytuacji materialnej i życiowej rodziny ucznia.

W związku z powyższym szczególnego znaczenia nabiera pomoc państwa udzielana rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, gdzie realizacja obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego oraz obowiązku szkolnego wiąże się z koniecznością poniesienia znacznych nakładów finansowych. Według prowadzonych sondaży ponad 50% wydatków ponoszonych na naukę szkolną w rodzinach przeznaczanych jest na zakup podręczników.

Rodzice dzieci w młodszym wieku szkolnym, z uwagi na konstrukcję podręczników szkolnych, które są jednocześnie ćwiczeniami nie mogą nabyć tych podręczników na rynku wtórnym, a jednocześnie podręczniki już zakupione i używane przez starsze dzieci nie mogą być używane przez młodsze rodzeństwo. Aby złagodzić tę sytuację, szczególnie w rodzinach, z których dzieci uczęszczać będą do pierwszych klas szkoły podstawowej oraz klas tzw. „zerowych”, gdzie nie ma możliwości skorzystania z używanych podręczników, konieczna jest interwencja państwa, umożliwiająca złagodzenie wpływu finansowych skutków edukacji dzieci na sytuację ekonomiczną rodziny.

Dofinansowanie zakupu podręczników i jednolitego stroju dla uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej zostanie zrealizowane ze środków rezerwy celowej poz. 34- Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego, oraz poz. 33 – Wyprawka szkolna.

II. CELE PROGRAMU

Program służy rozszerzeniu podstawowej oferty pomocy materialnej udzielanej uczniom. Celem programu jest wyrównywanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów przez dofinansowanie zakupu podręczników dzieciom rozpoczynającym w roku szkolnym 2007/2008 roczne przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I-III szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia oraz dofinansowanie zakupu jednolitych strojów dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

III. BENEFICJENCI PROGRAMU

Beneficjenci pośredni programu:

- rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, którym należy zapewnić dofinansowanie zakupu podręczników szkolnych dla dzieci rozpoczynających w roku szkolnym 2007/2008 roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia,
- rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, którym należy zapewnić dofinansowanie zakupu jednolitego stroju dla dzieci uczących się w szkole podstawowej lub gimnazjum,
- jednostki samorządu terytorialnego odpowiedzialne za lokalną politykę oświatową i społeczną.

Beneficjenci końcowi programu (osoby bezpośrednio korzystające z pomocy):

1) w zakresie dofinansowania zakupu podręczników szkolnych - dzieci rozpoczynające w roku szkolnym 2007/2008 roczne przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I-III szkoły podstawowej i w klasach I-III ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia

Pomoc w formie dofinansowania zakupu podręczników będzie przysługiwać dzieciom pochodzącym z rodzin spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.¹⁾), tj. 351 zł.

Dofinansowanie zakupu podręczników będzie wynosić:

- dla dzieci rozpoczynających roczne przygotowanie przedszkolne - do kwoty 70 zł,
- dla uczniów klas I szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia - do kwoty 130 zł,
- dla uczniów klas II szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia - do kwoty 150 zł,

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 94, poz. 788, Nr 164, poz. 1366, Nr 179, poz. 1487 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 186, poz. 1380, Nr 249, poz. 1831 i Nr 251, poz. 1844 oraz z 2007 r. Nr 35, poz. 219, Nr 36, poz. 226 i Nr 48, poz. 320.

- dla uczniów klas III szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia – do kwoty 170 zł.

Programem zostaną objęte dzieci realizujące roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne oraz uczniowie klas I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia. Będzie to grupa około 500 tys. uczniów.

Realizując Rządowy program wyrównywania warunków startu szkolnego uczniów „Wyprawka szkolna” (wsparcie edukacyjne w postaci bezpłatnych podręczników dla uczniów objętych obowiązkiem szkolnym w klasach pierwszych szkół podstawowych i w klasach pierwszych ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia) w latach 2002-2006 pomocą objęto ok. 523 tys. uczniów.

W roku 2002/2003 było to 138 254 uczniów (32,5% populacji uczniów rozpoczynających naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia), w roku 2003/2004 – 134 360 uczniów (33% ww. populacji), w roku 2004/2005 – 129 043 uczniów (33,1% ww. populacji), w roku 2005/2006 – 120 519 uczniów (32,1% ww. populacji).

Średnio, w roczniku 32,7% populacji uczniów rozpoczynających naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia otrzymało pomoc w postaci podręczników szkolnych.

Zatem, w roku szkolnym 2007/2008 szacuje się, że pomoc w ramach programu powinno otrzymać ok. 500 tys. uczniów, z tego ok.:

- 118 280 dzieci realizujących roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne,
- 122 860 uczniów klas I szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia,
- 120 520 uczniów klas II szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia,
- 129 050 uczniów klas III szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia.

2) w zakresie dofinansowania zakupu jednolitego stroju – uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów

Pomoc w formie dofinansowania zakupu jednolitych strojów będzie przysługiwać uczniom pochodzącym z rodzin, w których dochód na osobę nie przekracza kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.), tj. 351 zł.

Dofinansowanie zakupu jednolitego stroju będzie wynosić 50 zł.

Zakłada się, że w roku szkolnym 2007/2008 w szkole podstawowej i gimnazjum będzie uczyć się ok. 4 030 000 uczniów, z których uprawnionych do otrzymania pomocy jest ok. 1 miliona uczniów.

IV. SPOSÓB REALIZACJI I FINANSOWANIA PROGRAMU

Organem koordynującym program jest Minister Edukacji Narodowej.

Koordynatorem programu na szczeblu wojewódzkim jest wojewoda, realizujący zadanie przez kuratora oświaty. W przypadku ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia koordynatorem programu jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Na realizację programu przeznacza się:

- 1) w zakresie dofinansowania zakupu podręczników szkolnych** - 70 mln zł z budżetu państwa na 2007 rok, z tego 59 mln zł ze środków zaplanowanych w rezerwie celowej Nr 34 budżetu państwa „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego” oraz 11 mln zł ze środków zaplanowanych w rezerwie celowej Nr 33 budżetu państwa „Wyprawka szkolna”;
- 2) w zakresie dofinansowania zakupu jednolitego stroju** - 50 mln zł ze środków zaplanowanych w rezerwie celowej Nr 34 budżetu państwa „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego”.

Minister Edukacji Narodowej przedstawi propozycję podziału środków na poszczególne województwa oraz dla Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i przekaże ją Ministrowi Finansów oraz wojewodom i Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego: do dnia 10 lipca 2007 r. – w części dotyczącej pierwszej transzy; do dnia 14 sierpnia – w części dotyczącej drugiej transzy.

Podział środków obliczony zostanie według zasady:

1) w zakresie dofinansowania zakupu podręczników szkolnych:

liczba dzieci uprawnionych do otrzymania pomocy w poszczególnych rocznikach x odpowiednio 70 zł, 130 zł, 150 zł oraz 170 zł.

2) w zakresie dofinansowania zakupu jednolitego stroju:

liczba dzieci uprawnionych do otrzymania pomocy x 50 zł.

Liczba dzieci uprawnionych do otrzymania pomocy zostanie wskazana przez wojewodów na podstawie informacji zebranych z poszczególnych gmin. W podziale środków zostanie uwzględniona dotacja dla Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego obliczona analogicznie jak środki dla wojewodów.

Wojewoda przekaże dotacje gminom. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przekaże środki na dofinansowanie zakupu podręczników dla uprawnionych uczniów klas I-III ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia.

Dyrektor szkoły podstawowej dokona zwrotu rodzicom uczniów (prawnym opiekunom) kosztów zakupu podręczników za okazaniem dowodu zakupu podręczników. Zwrot kosztów zakupu nie może przekroczyć odpowiednio kwot: 70 zł, 130 zł, 150 zł oraz 170 zł.

W zakresie dofinansowania zakupu jednolitych strojów wójt gminy, burmistrz lub prezydent miasta przekaże środki na dofinansowanie zakupu jednolitego stroju dyrektorom szkół podstawowych i gimnazjów. Dyrektor szkoły podstawowej lub gimnazjum dokona wypłaty rodzicom uczniów kwoty 50 zł na jednego ucznia.

Środki na realizację programu zostaną przekazane w II transzach:

1) w przypadku dofinansowania zakupu podręczników szkolnych:

- a) pierwsza transza (nie mniejsza niż 77% planowanych środków) - wylicza się na podstawie wstępnych danych dotyczących liczby uczniów uprawnionych do korzystania z programu, otrzymanych z poszczególnych województw; pierwsza transza obejmuje środki dla Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- b) druga transza - stanowić będzie uzupełnienie, po zebraniu przez wojewodów ostatecznych danych o liczbie uczniów korzystających z pomocy, niezbędnych środków potrzebnych gminom i Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego do pełnego zrealizowania programu;

2) w przypadku dofinansowania jednolitego stroju:

- a) pierwsza transza (nie mniejsza niż 77% planowanych środków) – wylicza się odpowiednio do liczby uczniów korzystających z dofinansowania zakupu podręczników szkolnych,
- b) druga transza - stanowić będzie uzupełnienie niezbędnych środków potrzebnych do pełnego zrealizowania programu, po zebraniu przez wojewodów ostatecznych danych o liczbie uczniów korzystających z pomocy.

V. ZASADY UDZIELANIA POMOCY NA ZAKUP PODRĘCZNIKÓW

1. Przyznanie pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników szkolnych następuje na wniosek rodziców ucznia, opiekuna prawnego, rodziców zastępczych, a także dyrektora szkoły lub przedszkola, nauczyciela, pracownika socjalnego lub innej osoby - za zgodą przedstawiciela ustawowego lub rodziców zastępczych.
2. Wniosek, o którym mowa w pkt 1, składa się w szkole (przedszkolu), do której uczeń będzie uczęszczał w roku szkolnym 2007/2008.
3. Dyrektor szkoły (przedszkola) sporządza listę uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy i przekazuje ją właściwemu wójtowi gminy, burmistrzowi lub prezydentowi miasta oraz odpowiednio Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
4. Po otrzymaniu listy uczniów odpowiednio wójt gminy, burmistrz lub prezydent miasta przekazuje dyrektorowi szkoły podstawowej lub przedszkola środki na dofinansowanie zakupu podręczników.
5. Dyrektor szkoły ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia otrzymuje środki na dofinansowanie zakupu podręczników od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

VI. ZASADY UDZIELANIA POMOCY NA ZAKUP JEDNOLITEGO STROJU

1. Przyznanie pomocy w formie dofinansowania zakupu jednolitego stroju następuje na wniosek rodziców ucznia, opiekuna prawnego, rodziców zastępczych, a także dyrektora szkoły, nauczyciela, pracownika socjalnego lub innej osoby - za zgodą przedstawiciela ustawowego lub rodziców zastępczych.
2. Wniosek, o którym mowa w pkt 1, składa się w szkole, do której uczeń będzie uczęszczał w roku szkolnym 2007/2008.

3. Dyrektor szkoły sporządza listę uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy objętych programem i przekazuje ją właściwemu wójtowi gminy, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.
4. Po otrzymaniu listy uczniów odpowiednio wójt gminy, burmistrz lub prezydent miasta przekazuje dyrektorowi szkoły podstawowej lub gimnazjum środki na dofinansowanie zakupu jednolitego stroju.
5. Dyrektor szkoły podstawowej lub gimnazjum dokonuje wypłaty kwoty dofinansowania.

VII. WARUNKI PRYZNAWANIA DOTACJI NA REALIZACJĘ PROGRAMU

1. Dotację dla gmin na realizację programu przekazuje wojewoda, na wniosek wójta gminy, burmistrza lub prezydenta miasta.
2. Do wniosku należy dołączyć informację o liczbie dzieci na terenie gminy:
 - a) rozpoczynających w roku szkolnym 2007/2008 roczne przygotowanie przedszkolne,
 - b) będących uczniami klas I-III szkoły podstawowej,
 - c) będących uczniami szkoły podstawowej i gimnazjum- które spełniają kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- 3) Niewykorzystana lub wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem dotacja celowa podlega zwrotowi na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.²⁾).

VIII. ZADANIA DLA MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

1. Poinformowanie, za pośrednictwem kuratorów oświaty, gmin oraz rodziców uczniów o programie i sposobie jego realizacji.
2. Zebranie od wojewodów oraz od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego informacji o liczbie uczniów, którzy spełniają kryteria uprawniające do otrzymania dofinansowania zakupu podręczników oraz od wojewodów informacji o liczbie uczniów, którzy spełniają kryteria uprawniające do otrzymania dofinansowania zakupu jednolitego stroju.
3. Podział środków z rezerw celowych pomiędzy wojewodów i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wystąpienie do Ministra Finansów o uruchomienie środków dla poszczególnych województw.
4. Systematyczne monitorowanie realizacji programu.
5. Zebranie danych o realizacji programu od wojewodów oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
6. Opracowanie zbiorczej informacji o realizacji programu na terenie całego kraju.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1420, z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 104, poz. 708, Nr 170, poz. 1217 i 1218, Nr 187, poz. 1381 i Nr 249, poz. 1832 oraz z 2007 r. Nr 82, poz. 560.

IX. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Lp.	Zadanie	Termin realizacji
1.	Przyjęcie przez Radę Ministrów uchwały w sprawie Rządowego programu pomocy uczniom w 2007 r. „Dofinansowanie zakupu podręczników dla dzieci rozpoczynających roczne przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I-III szkoły podstawowej i w klasach I-III ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia oraz dofinansowanie zakupu jednolitego stroju dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów”.	- do dnia ... 2007 r.
2.	Wydanie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej dzieciom i uczniom na zakup podręczników i zakup jednolitego stroju.	- do dnia ... 2007 r.
3.	Przekazanie Ministrowi Edukacji Narodowej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wstępnych danych o liczbie uczniów uprawnionych do objęcia programem.	- do dnia 6 lipca 2007 r.
4.	Wystąpienie przez Ministra Edukacji Narodowej do Ministra Finansów o uruchomienie I transzy środków z rezerwy celowej Nr 33 i 34.	- do dnia 10 lipca 2007r.
5.	Przekazanie przez Wojewodów i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego ostatecznych danych o liczbie uczniów uprawnionych do objęcia programem.	- do dnia 10 sierpnia 2007 r.
6.	Wystąpienie przez Ministra Edukacji Narodowej do Ministra Finansów o uruchomienie II transzy środków z rezerwy celowej Nr 33 i 34.	- do dnia 14 sierpnia 2007 r.
7.	Realizacja dofinansowania zakupu podręczników szkolnych i dofinansowania zakupu jednolitego stroju przez dyrektorów szkół.	- do dnia 31 sierpnia 2007 r.
8.	Podsumowanie programu w województwach. Przekazanie danych o realizacji programu do Ministerstwa Edukacji Narodowej	- do dnia 15 października 2007 r.
9.	Analiza i ocena realizacji programu w skali kraju.	- do dnia 23 listopada 2007 r.

X. DZIAŁANIA LEGISLACYJNE

Niezbędne będzie wydanie, zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 90u ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej dzieciom i uczniom na zakup podręczników i zakup jednolitego stroju.